

Vanha Viena muistelee (4)

Sarjamme "Vanha Viena muistelee" neljännessä osassa päähenkilönä on Tollonjoen Kormilan Iro-emäntä, oikea Vienan neitsyt, joka ei tiukankaan paikan tullen menettänyt malttiaan, vaan toimi viisaasti ja taitavasti.

Iron vaiheita muistelevat Vuokkiniemen Kivijärvestä lähtöisin oleva Vivi Vuoristo, o.s. Marttinen, sekä myöhempiä aikoja, pakolaisvuosia Suomussalmella Iron kummipoika Niilo Kormilainen (Iron veljen Aleksin Kormilaisen poika) Ämmänsaaresta. Jälkimmäisen haastattelun on tehnyt opettaja Veikko Huotarinen.

Hätä ei ole tämänköinen

Vuokkiniemen pitäjän Tollonjoen kylän Kormilan talo oli kuulu komeista pojistaan ja topakoista tyttäristään. Enoni Kivijärven Juakkosen Oleksesta nuorin poika Oleksi oli maanitellut hutunkeittäjäksi yhden Kormilan tyttärin, Outin. Tämä oli tapahtunut vuosisadan vaihteen tienoissa.

Nuoripari lähti kauppiaksi Länsi-Suomeen, mutta verrattain pian kumpikin sairastui siihen maailman aikaan yleisesti raivonneeseen keuhkotautiin. Siihen molemmat sitten kuolivatkin. Lapsia heillä oli kolme, kaksi poikaa ja tytär. Toinen pojista, Nikolai, kuoli niinkään keuhkotautiin 14—15-vuotiaana. Toinen oli Petri (Petteri-nimeä olen kuullut myös käytetyn) ja muistanpa hänet vielä minäkin hyvin. Hän toimi pokossalla (Vuokkiniemen) piisikkänä 1920-luvun alussa. Juuri kaksi viikkoa ennen pakoa tänne Suomeen hänkin kuoli samaan tautiin kuin vanhempansa ja veljensäkin ja on haudattu Vuokkiniemen pokossan kalmistoon.

Anni Lesonen

Petteri Lesonen

Tytär Anni valmistui aikanaan opettajaksi ja toimi Raja-Karjalan kouluissa eläkevuosiinsa saakka. Hän kuoli Helsingissä vuonna 1981.

Kormilan Outista muistot hulmahtavat mieleeni aina, kun levitän mustan sulkupaikkani harteilleni karjalaisen pukuni koristeeksi. Tällä Kormilan tyttärellä oli ollut näitä vaatekappaleita kymmenen kappaletta. Ainoa jäljellä oleva on nyt tämä hallussani oleva sulkupaikka. Sen olen perinyt Outin tyttäreltä Annilta.

□ Olisinko ollut 8—10-vuotias, kun taas tuotiin Kivijärveen Tollonjoen Kormilasta nuori nainen. Nyt sen oli maanitellut kainaloiseksi kanakseen Ilvesvuoran komea poika, Kaurosen Jehhimä (ei Jehkimä). Muistan tuon tapauksen vielä oikein hyvin. Menimme koko kylän voimalla katsomaan nuor-

ta morsianta. Niin oli tapana entisillä elomailamme. Häiden jälkeen alkoi elämä vierä eteenpäin ja niinkuin usein, elämässä on myötäistä ja vastaista, on iloja ja suruja.

Vanha Vienan kansa joutui mierontielle.

Tuli oudot ajat.

Niiden myötä tulenkin tapaukseen, joka osoittanee, millainen oli oikea Vienan neitsyt, josta Ilmari Kianto on niin kauniisti kirjoittanut. Kormilan Iro, tuo äsken Kauroseen tuotu nuoru emäntä näytti, miten neuvokas on, miten rohkea ja viisas vienatar ennen muinoin oli.

Sattui niin, että isäntä oli lähtenyt jo edeltäkäs pois kotoa. Henkiriepu siinä nimittäin kyseessä oli. Miehiä punaisivat olivat kärkkäämpiä ahdistelemaan. Iro-emäntä oli piian kera kotosalla vahtia pitämässä. Säälähän oli jättää koko taloa vieraiden käsiin. Vihamies oli kuullut, että vielä sitä oli jäänyt paljonkin olemista Kaurosen aittaan.

Niinpä päivänä muutamana tuli joukko röyväreitä taloon Iro-emäntää vangitsemaan ja olemisia anastamaan. Iropa ei menettänyt malttiaan, vaan pyysi "vieraita" peremmälle käsien samalla piikkaa virittämään samovuara tsäijynkeittoa varten. Stolah kannettiin hauvotut majot, krinkelit ja muut herkut. Emäntä itse sanoi menevänsä lypsylle; piti hän sitä toki vieraille saada "rieskamaitoa rahkamaijon sekah".

Sillä aikaa kun vieraat nauttivat talon antimista, neuvokas emäntä kokosi kalleudet säkkiin vai liekö kesseliin laittanut, valjasti hevosen ja hoputti sen taipaleelle kohti Suomea. Ajoi läpi Latvajärven kylän, ohi Vasonvuoran. Voimme kuvitella, miten syän oli kintaan peukalossa joka hetki, kunnes rajaviiva Raatteen kohdalla hurrahti ohi.

Vuosien vieressä olen hengessäni elänyt Iron kera tuon matkana ja kun olen Raatteen kohdalla ohittanut talot, niin olen helpotuksesta huohtanut.

En tänäkään päivänä ole kuullut, miten kutsumattomat vieraat Kaurosen pirtissä menettelivät, kun havaitsivat lintusen lentäneen kynsistään.

Kormilan Iro eleli sitten Jehhimän ja lastensa kera elämänsä Suomussalmen kirkolla. Nyt hän on maannut jo vuosikymmeniä haudan rauhassa kaukana elämän myrskyistä.

— VIIVI VUORISTO

Pienehköjä muistikuvia kummitädistäni Irosta

"Iro-täti oli hyvä ihminen. Hän oli minun kummitätini ja usein vierailin hänen luonaan Suomussalmen kirkolla, mm. joulun aikoihin", kertoo Niilo Kormilainen. "Joka joulun nimme hevosella koko perhe viettämään Jahvetin (Jehhimä) ja Iron luokse joulujuhlaa. Ainakin neljänä jouluna olimme heidän luonaan. Iro-täti hoiteli jouluiset pöydän antimiset. Hän oli ahkera talousihminen ja piti talonsa hyvin siistinä. Apulaisena hänellä oli Moarie-täti (Remsu).

Me asuimme siihen aikaan Törmälässä, mihin oli Suomussalmen kirkolta noin 5—6 kilometriä maitse ja järviä. Meitä oli isä-Aleksin, äiti-Maria, minä ja muut lapset Anni, Tanja, Jussi ja Ville.

Minä menin Hyrynsalmelle kansakouluun vuonna 1928, kun karjalaisia ei otettu Suomussalmen kirkonkylän kouluun. Syy oli tuntematon. Hyrynsalmella oli pakolaislapsia varten